

דבר המערכת

אנו שמחים להציג בפניכם גיליון נוסף של "משמר הסביבה". הגיליון כולל סקירה תקופתית של הפעילות הסביבתית בכנסת, והנו פרי שיתוף פעולה בין הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן ו"חיים וסביבה"- ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל.

בגיליון זה נתמקד בנושא **הטיפול בפסולת ובסוגיית שקיפות המידע הסביבתי**. כמו כן, נביא בפניכם סיכום קצר של אירועי יום הסביבה בכנסת.

נשמח לשמוע את תגובותיכם והערותיכם הבונות, ולקבל הצעות לנושאי כתיבה לגיליונות הבאים. ניתן ליצור עמנו קשר בדוא"ל: galit.ofer@mail.biu.ac.il

משמר הסביבה נערך ע"י **מיכל בן-חיים וגדעון חורש**, תלמידי הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית בהנחיית עו"ד **גלית עופר**, פרופ' **אורן פרז**, מר **נאור ירושלמי והגב' מאיה קרבטרי**.

הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית, הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר אילן
חיים וסביבה - ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל

מנכ"ל: נאור ירושלמי
סמנכ"ל: מאיה קרבטרי

פרטי קשר:
טלפון: 03-5602256
נחלת בנימין 85, תל אביב
www.sviva.net

מנחי הקליניקה:
פרופ' אורן פרז
עו"ד גלית עופר
פרטי קשר:

טלפון: 03-5318814
רמת גן, 52900
www.envclinic.org.il

היעד: צמצום, שימוש מחדש ומחזור

הפסולת היא אחת הבעיות הסביבתיות המרכזיות במדינת ישראל. מנתוני המשרד להגנת הסביבה עולה כי הישראלי הממוצע מייצר כ-2 ק"ג פסולת ליום, ובסך הכל, מיוצרים מדי שנה בישראל כ-6 מיליון טון של פסולת ביתית. בישראל מועברת מרבית הפסולת הביתית להטמנה, בשיעור הכפול מזה של מדינות האיחוד האירופי (80% בישראל לעומת 40% באיחוד). המטמנות תופסות שטחים נרחבים, פולטות גזים מסוכנים ומזהמות את מי השתייה. כמו כן, קיים פער בין הנכונות של הציבור למחזור לבין זמינותם של מתקני קצה לטיפול בפסולת הממוינת.

בשנים האחרונות פועל המשרד להגנת הסביבה לקידום הטיפול המקיים בפסולת. המשרד אימץ מדיניות פסולת חדשה המכוונת להפחתה הדרגתית של כמויות הפסולת המועברות להטמנה מדי שנה, עד למצב של "אפס פסולת". בתחום זה חשוב לציין את הפיילוט שעורך המשרד להגנת הסביבה [להפרדה במקור](#) ב-31 רשויות מקומיות, הנתמך על-ידי כספי "קרן הניקיון" שנאספו ברובם מכספי היטל ההטמנה שמשלמות הרשויות בגין הטמנת פסולת. במסגרת זו מבצעים התושבים הפרדה בבתיהם של הפסולת ה"רטובה"- בעיקר שאריות של דברי מאכל, ופסולת "יבשה" - בעיקר אריזות, המופרדת גם היא למרכיביה השונים: נייר, פלסטיק, זכוכית וכו'. כל אחד מזרמי הפסולת נאסף במיכלים ייעודיים ומועבר בצורה מרוכזת לטיפול: שימוש חוזר, מחזור, קומפוסטציה או הטמנה. הפרדה זו מפחיתה את כמות הפסולת המופנית להטמנה במזבלות, ובכך תורמת הן לצמצום במפגעים שיוצרת הפסולת והן לחסכון כספי משמעותי לרשויות המקומיות. כמו כן, פעילות זו מעלה את המודעות בקרב התושבים להרגלי הצריכה ולהשפעתם על כמות הפסולת שמשק הבית מייצר. הפיילוט תוקצב עד כה ב-350 מיליון ₪.

בימים אלה מקודמת בכנסת הצעת חוק שנועדה להביא לטיפול נאות בפסולת האלקטרונית. [הצעת החוק הממשלתית](#) הוגשה במקביל [להצעת חוק פרטית](#) של חברי הכנסת ניצן הורוביץ, משה גפני, זאב בילסקי, איתן כבל ואורית זוארץ, ונכתבה בעזרת ארגון אדם טבע ודין.

הצעת חוק [לטיפול סביבתי בציוד אלקטרוני, התשע"א-2011](#) שעברה בקריאה ראשונה ב-20.03.2012, מטילה "אחריות יצרן מורחבת" על יצרני ויבואני מוצרי אלקטרוניקה, סוללות ומצברים בישראל, במסגרתה ידרשו לממן את עלויות הפינוי והטיפול בפסולת האלקטרונית שנגרמת מהמוצרים שלהם. הצעת החוק קובעת הסדרים לטיפול סביבתי בציוד אלקטרוני, על מנת לעודד שימוש חוזר, לצמצם את כמות הפסולת הנוצרת ממוצרים אלו, למנוע את הטמנתם ולהקטין את המפגעים הסביבתיים והבריאותיים הנוצרים מטיפול לא ראוי בהם. הרציונל העומד בבסיס "אחריות יצרן מורחבת" הוא שעל הגורם שמרוויח ממכירת המוצרים לצמצם את פגיעתם ולספק תשתית הולמת לטיפול בפסולת הנוצרת לאחר סיום השימוש בהם. משקל פסולת הציוד האלקטרוני והחשמלי בישראל מוערך בכ-85,000 טון לשנה, ושיעור הגידול בכמות הפסולת מסוג זה גבוה משיעור העלייה השנתי הכולל בכמות הפסולת המוצקה בישראל. כמו כן, כוללת ההצעה עיצומים כספיים בגין אי ביצוע החוק. לפי ההצעה, רשות מקומית שלא תתקשר עם גוף מוכר

להפרדה ופינוי הפסולת מתחומה צפויה לעיצום כספי בסכום של חצי מיליון שקלים. הצעת החוק אושרה בועדת הכלכלה לקראת קריאה שנייה ושלישית. לחצו [כאן](#) לקריאת מידע נוסף בנושא הצעת החוק באתר "שיתוף הציבור" של הממשלה.

במקביל למדיניות המשרד להגנת הסביבה, מקודמת בכנסת חקיקה ענפה לקידום הטיפול המקיים בפסולת. להלן לקט מההצעות:

הצעת חוק הרשויות המקומיות (הסרת אנטנות טלוויזיה ומיחזור), התשע"ב-

2011 של ח"כ נחמן שי (קדימה), ח"כ איתן כבל (העבודה), ח"כ מירי רגב (הליכוד), ח"כ עינת וילף (העצמאות) שהוגשה בתאריך 7.11.2011, עוסקת גם היא בפסולת של ציוד אלקטרוני. לפי נוסח ההצעה, יוטל על הרשויות המקומיות

להסיר ולאסוף את אנטנות הקליטה הישנות ששימשו לקליטת השידורים האנלוגיים, שאין בהן יותר שימוש, על רקע כניסת הממירים הדיגיטליים לשוק התקשורת הישראלי בשנה האחרונה. המתכת שממנה עשויות האנטנות היא בעלת ערך וניתנת למיחזור כמוצר אחר. יוצא כי התועלת שתצמח מהסרת האנטנות כפולה: הסרת מפגע סביבתי ומיחזור המתכת.

הצעה אחרת שהונחה על שולחן הכנסת בתאריך 02.01.2012 הינה **הצעת חוק ציוד בלאי בצה"ל תשע"ב-2012** של ח"כ יואל חסון (קדימה). תכלית הצעת החוק היא למנוע זריקת ציוד שניתן להשתמש בו בשנית למטרות אזרחיות, ובכך לעשות בו שימוש חודש לתועלת הציבור. הצעת החוק מטילה על צה"ל להעביר לידי עמותות וארגונים המסייעים לנזקקים, ציוד צבאי שמיש שניתן לעשות בו שימוש חוזר.

הצעת חוק הגנת הסביבה (טיפול מקיים בפסולת אורגנית), התשע"ב-2012 של ח"כ דב חנין (חד"ש), ח"כ אמנון כהן (ש"ס), ח"כ משה גפני (יהדות התורה), ח"כ מירי רגב (ליכוד), ח"כ זאב בילסקי (קדימה), ח"כ ראלב מג'דלה (העבודה), ח"כ דוד אזולאי (ש"ס), ח"כ איתן כבל (העבודה), ח"כ ניצן הורוביץ (מרצ), ח"כ דוד רותם (ישראל ביתנו), ח"כ רוברט טיביב (קדימה) וח"כ יואל חסון (קדימה) מתאריך 30.01.2012 מבקשת לצמצם את העומס הסביבתי הנגרם מהפסולת האורגנית באמצעות הטלת חובה הדרגתית על רשויות מקומיות ובתי עסק המייצרים מעל 250 ק"ג פסולת ביום להפריד את הפסולת האורגנית במקור, כך שיהיה ניתן למחזרה לשימושים שונים.

הצעה נוספת הינה הצעת חוק התכנון ובניה (תיקון - פיר פסולת ממחזורת), התשע"ב-2011 של ח"כ רחל אדטו (קדימה) מתאריך

28.11.2011. הצעת החוק מתייחסת לנושא הפרדת הפסולת הביתית בבניינים גבוהים, ומציעה כי בכל בניין גבוה בו נבנה פיר לסילוק האשפה, יבנו בנוסף שני פירים מקבילים, אשר ישמשו כ"מצנחות" לפסולת ממחזורת. הוספת הפירים תאפשר לדיירים להפריד ולמחזר אשפה באופן קל ויעיל. כיום תושבים רבים נמנעים ממחזור פסולת בשל הצורך לגשת למיכלי איסוף המוצבים ברחוב.

השדולה למען קידום המחזור בישראל – ניסיון להגיע לראייה כוללת של מצב המחזור בישראל

השדולה למען קידום המחזור בישראל, בראשות ח"כ ראלב מג'אדלה (העבודה) הוקמה בנובמבר 2011, על מנת לבחון את מצב המחזור בישראל בראייה רוחבית ולנסות ולסייע בזיהוי החוליות החלשות ובמציאת מענים להן. מטרת השדולה היא לגבש המלצות פעולה לקידום משמעותי של תחום המחזור בישראל. השדולה פועלת בשיתוף עם המשרד להגנת הסביבה, ועדת הפנים והגנת הסביבה וארגוני הסביבה, ודנה בנושאים שעל סדר היום הציבורי ועל שולחן הכנסת, לרבות בתחום העלאת המודעות לנושא בקרב חברי הכנסת והציבור, אכיפת חקיקה קיימת, וקידום חקיקה חדשה.

מאז הקמתה בנובמבר 2011, התכנסה השדולה כבר 5 פעמים. השדולה אירחה בישיבותיה בין היתר את השר להגנת הסביבה, את יו"ר ועדת הפנים בכנסת, נציגי רשויות מקומיות, חברות המחזור, ארגונים ירוקים שונים ועוד. כמו כן, חברי השדולה סיירו באתר המחזור "ברקת" ליד העיר שוהם, באתר המחזור "שרונים" ליד המושב חבצלת השרון ועוד. במפגשים הראשונים של השדולה הועלו בעיות רבות, ביניהן צריכת יתר בקרב הציבור הגורמת לגידול מופרז בכמות הפסולת, העדר אכיפה בתחום הטמנת פסולת לא-חוקית ועוד. כמו כן עלה בפגישות השדולה, כי משרדים ממשלתיים אינם מתעדפים חומרים ממחזרים בפרויקטים שלהם (בניגוד ל**החלטת הממשלה בנושא משנת 2003**).

אחד הנושאים בו מתמקדת השדולה הוא מחזור פסולת בניין, המתבצע בעיקר באתרי שינוע ובמטמנות. תוצרי פסולת יכולים לשמש בשנית לתעשיית הבנייה והסלילה, וכך לצמצם הן את ההשפעות המזיקות של הטמנתם והן את הצורך בכריית חומר נוסף, ולכן נודעת לו חשיבות כלכלית ואקולוגית גם יחד.

לפי **דו"ח מדצמבר 2011 של המשרד להגנת הסביבה**, מיוצרים בישראל בכל שנה קרוב ל-4.5 טון פסולת בניין (לא כולל עודפי החפירה והעפר הנוצרים במסגרת התהליך). לאחר השימוש בחומרים, מרבית הפסולת אינה זוכה לטיפול ראוי. במקרה הפחות גרוע, הפסולת מוטמנת בקרקע בצורה מוסדרת, ובמקרה היותר גרוע, היא מושלכת בצורה פיראטית בשולי הדרכים ובשטחים פתוחים, השלכה הגורמת לפגיעה חזותית ותפקודית של הקרקע, ריבוי מזיקים ומפגעי ריח.

המועצה הארצית לתכנון ובנייה אישרה באוקטובר 2011 תיקון **לתכנית המתאר הארצית מס' 16** ייעוד התכנית היא הסדרה של הטיפול בפסולת מוצקה והתאמת המדיניות הממשלתית למציאות הסביבתית של ימינו. תמ"א 16 (תיקון 4) העדכנית מחליפה את התכנית המקורית משנת 1989, ועיקרה מתן עדיפות לטיפולים שונים בפסולת מוצקה ובעיקר למחזור של פסולת בניין כפיתרון מועדף ורצוי על פני הטמנה. כאמור, עד היום הנוהג הנפוץ והשולט בתחום הטיפול בפסולת מוצקה (אשפה ביתית, תעשייתית וכדומה) היה העברה למטמנות השונות שפזורות בכל

הארץ, פיתרון שאינו מטפל בפסולת עצמה אלא יוצר הרי זבל (כגון חיריה), שלא מתכלים ויוצרים שורה של מפגעים סביבתיים ובריאותיים חמורים. מגמת התכנית הינה להגיע ל-0% הטמנה של פסולת בניין בקרקע תוך כמה שנים. התכנית תחייב תכניות בנייה נרחבות במתן פתרון לטיפול בפסולת, חיוב אתרי הטמנה פעילים בתכנית שיקום מקיפה, וכן ייעול ושיפור הליכי תכנון למתקני טיפול בפסולת במגזר התעשייתי.

התקדמות בהנגשת המידע הסביבתי לציבור

בתאריך 1.1.2012 נכנסו לתוקף תקנות מים וביוב חדשות הנושאות את השם כללי תאגידי מים וביוב (אמות מידה והוראות בעניין הרמה, הטיב והאיכות של השירותים שעל חברה לתת לצרכניה), תשע"א-2011. תקנות אלו מגדילות את שקיפות המידע שנמסר לציבור לעניין מים וביוב ובכלל זה: אופן המדידה, צורת החיוב, צריכות מים חריגות, הסדרת אופני תשלום, פירוט חשבון תקופתי ועוד.

בתאריך 24.2.2012 נכנסה לתוקף הפעימה השנייה של תקנות חופש המידע (העמדת מידע על איכות הסביבה לעיון הציבור), התשס"ט-2009. תקנות אלו מחייבות כל רשות במדינת ישראל, לרבות הרשויות המקומיות, בהצגת כל המידע הסביבתי שברשותן באתר האינטרנט של הרשות ובמשרדי הרשות. על מידע סביבתי זה, בשונה ממידע רגיל, להיות מפורסם באופן יזום ופעיל ע"י הרשויות עצמן, ולא רק בעקבות בקשה ספציפית מאזרח, ארגון סביבתי וכו'.

בהקשר זה, פורסם דו"ח של הקליניקה למדיניות סביבתית בביה"ס לממשל ומדיניות באוניברסיטת תל אביב, שסקר את ביצוע החוק ברשויות שנכללו בו בפעימה הראשונה, וכלל המלצות קונקרטיות לרשות המקומית לקידום השקיפות הסביבתית.

יום הסביבה בכנסת 2012

כנסת ישראל ציינה לפני שבועיים את יום הסביבה הבינלאומי, לראשונה בתאריך הרשמי - 5.6. "יום הסביבה בכנסת" צוין זו השנה השישית ברציפות. מאות פעילים סביבתיים מרחבי הארץ הגיעו לכנסת, השתתפו בדיונים ונפגשו עם חברי כנסת. כבכל שנה, אירועי יום הסביבה הופקו על-ידי ארגון "חיים וסביבה" בשיתוף פעולה הדוק עם השדולה הסביבתית-חברתית בכנסת, בראשות ח"כ דב חנין וח"כ ניצן הורוביץ.

במסגרת אירועי היום, התקיימו דיונים סביבתיים במגוון נושאים בועדות הכנסת, בשדולה הסביבתית ובמליאת הכנסת. ארגוני הסביבה השתתפו בדיונים בועדות ובשדולה, נפגשו עם חברי כנסת והציגו את עמדותיהם בנושאים שעלו לדיון. לצידם של ארגוני הסביבה השתתפו בדיונים נציגים של חברות, גורמים ציבוריים, משרדי ממשלה ורשויות מקומיות.

בנוסף, התקיימה הקרנה חגיגת של הטרט "Home", העוסק בהשפעתו של האדם על כדור הארץ, בקריינות עברית של משה איבגי, בשיתוף עמותת "אקולנוע", וכן מפגש היערכות של המשלחת הישראלית לוועידת כדור הארץ בריו, בהשתתפות השר להגנת הסביבה.

לחצו כאן לקריאת הסיכום המלא של אירועי היום באתר "חיים וסביבה".